

РЕЦЕНЗИЈА

НА РАКОПИСОТ ЗА УЧЕБНИК „ЛОКАЛНИ АНЕСТЕЗИИ ВО ДЕНТАЛНА МЕДИЦИНА” ОД РЕДОВЕН ПРОФЕСОР Д-Р ЦЕНА ДИМОВА, ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” ВО ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип, како и Одлуката бр.2002-296/6 од 289. редовна седница на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки, одржана на 4.11.2022 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- **д-р Јордан Јанев**, редовен професор во пензија, Стоматолошки факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј” во Скопје, специјалист по орална хирургија,
 - **д-р Даниела Велеска-Стевковска**, вонреден професор, Стоматолошки факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј” во Скопје, специјалист по орална хирургија,
 - **д-р Светлана Јовевска**, редовен професор на Факултет за медицински науки, Универзитет „Гоце Делчев” во Штип, област анатомија,
- за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис „**Локални анестезии во дентална медицина**” од редовен професор д-р Цена Димова, наменет за студентите на студиска програма Дентална медицина, интегрирани студии од прв и втор циклус при Факултет за медицински науки, Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Ракописот со наслов „Локални анестезии во дентална медицина” од проф. д-р Цена Димова е целосен материјал кој одговара со наставниот план и содржините на предметот *Локални анестезии во дентална медицина*, кој на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев” во Штип се изучува како задолжителен предмет на студиската програма Дентална медицина, интегриран студии на прв и втор циклус, во V семестар, со фонд на часови 2+2+1 и се вреднува со 4 кредити.

Ракописот е наменет како основна литература во изучувањето на наставните содржини по предметот *Локални анестезии во дентална медицина*. Методските единици се презентирани прегледно, јасно и концизно со соодветни примери, слики и илустрации кои овозможуваат полесно разбирање и усвојување на материјата, така што студентите ќе имаат можност да добијат базични знаења потребни за совладување на предметната содржина.

Податоци за обемот на ракописот: Содржината на ракописот „*Локални анестезии во дентална медицина*” е претставена во текст на 295 страници. Учебникот е пишуван во А4 формат со нормален единичен проред, употребен е фонт Arial и големина на буквите 11. Материјалот е подготвен во 12 методски единици - поглавја, со 163 нумерирани фотографии, распоредени според пропишаната Наставна програма и барањата кои се поставуваат пред студентите во рамките на овој предмет, а се однесуваат на подготовката на неговиот теоретски дел. Приложениот ракопис е подготвен според стандардната методологија и во целост одговара според обемот на наставната програма и ги задоволува критериумите според бројот на часови и според одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачка дејност на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Потребата од создавање на вакво учебник е во релација со недостигот на соодветен наставен материјал за студентите од интегрирани студии на прв и втор циклус на студиската програма Дентална медицина. Имено, во нашата земја досега нема објавено учебник со иста или слична содржина, што го прави ракописот неопходен и значаен за студентите идни доктори на дентална медицина.

Краток опис на содржината: Ракописот е напишан на лесен и разбирлив јазик. Целокупната материја е распределена во 12 поглавја.

Првото поглавје со наслов *Вовед во предметот локални анестезии во дентална медицина, историски развој на локална анестезија и нејзина примена во дентална медицина* е посветено на историскиот развој на локалната анестезија и нејзиниот развој коишто се во зависност со развитокот и примената најпрво, на општите инхалациски анестетици и нивна примена при екстракција на заби, а потоа и на изнаоѓањето и производството на средствата за локална анестезија и почетоците на нивната практичната примена во медицината, хирургијата и стоматологијата.

Во второто поглавје именувано како *Анамнеза и предоперативна евалуација на пациент (медицинска историја) од аспект на локално анестезирање* се придава особената важност на анамнезата и распитот по системи за присуството на можните некакви општи, интернистички или невролошки заболувања коишто ќе имаат влијание врз изборот на видот на локалниот анестетик.

Во третото поглавје *Инервација и васкуларизација на орофацијалната регија* се опишуваат анатомоморфолошки специфики на структурите во орофацијалната регија: коските, мускулите, лигаментите, крвните садови и нервите кои учествуваат во васкуларизацијата, односно инервацијата на оваа регија.

Во поглавјето *Подготовка на болна за оралнохируршка интервенција (премедикација и постапка со болна со коморбидитети - акутни и хронични системски заболувања)* се дискутира за особената важност на потребата од предоперативната подготовка кај здравите лица и лицата со определени заболувања, во смисла на ординирање на соодветни лекови за подобрување на условите за спроведување на општата или локалната анестезија.

Во следното петто поглавје *Болка како оралнохируршки проблем, Анестезија и аналгезија во стоматологија и орална хирургија, општа анестезија, анестетици за општа анестезија* се потенцира механизмот на болката и патиштата на пренос на осетот за болка. Во другиот дел од ова поглавје се дава осврт на општите карактеристики на општата анестезија, нејзината поделба, фазите и различни анестетици за нејзино постигнување.

Во шестото поглавје со наслов *Локална анестезија, средства за локална анестезија, индикации и контраиндикации за апликација на локална анестезија* на јасен и разбирлив начин опишана е поделбата на локалните анестетици, теориите за механизам на нивното дејство, како и оправданоста односно индикациите за нивна примена во секојдневната стоматолошка практика.

Во следното седмо поглавје именувано како *Терминална инфилтративна анестезија во горна и долна вилица* се презентира терминалната, односно плексус анестезијата, со сите поединости и специфики на методот на апликација од вестибуларната и палатиналната страна во горната вилица, како и особеностите при апликацијата во фронталната регија на долната вилица.

Осмото поглавје со наслов *Спроводни анестезии во горна вилица* е посветено на интраоралните и екстраоралните блок, односно спроводните анестезии кои се применуваат во горната вилица и тоа: тубер анестезија, инфраорбитална анестезија, спроводни анестезии за n. palatinus major и nervus nasopalatinus Scarpe.

Во деветтото поглавје *Мандибуларна анестезија* се опишани интраоралните и екстраоралните анестезии на n. alveolaris inferior и тоа: индиректните и директните методи, конвенционалните техники како класичниот метод по Браун, аподактилниот метод, торус анестезија и др.

Понатаму во ракописот се надоврзува десеттото поглавје именувано како *Спроводни анестезии во долна вилица*, при што се вклучени најчестите интраорални методи за постигнување на анестезираност на n. buccalis, n. mentalis и n. lingualis.

Во следното единаесетто поглавје *Современи анестезии во орофацијалната регија* се дава осврт на поновите и алтернативни анестезии кои се применуваат во светот и кај нас, како: Gow-Gates анестезија, Akinosi-Vazirani анестезија, Фишеровата анестезија и други, нивните специфики и техники на апликации со нивните ориентациски елементи кои ја олеснуваат техниката на апликација.

Во последното дванаесетто поглавје се обработуваат можните несакани компликации при изведување на локална анестезија кои може да бидат општи (алергиски реакции,

токсични реакции, епизоди на бесвесни состојби) и локални (анестезираност на соседни нерви, интравазална апликација, инциденти и несакани компликации) кои се случуваат во тек на апликацијата на локалниот анестетик. Во ова поглавје се презентираат и можните компликации по дадената локална анестезија како болка, инфекција, тризмус состојби и други. Особена важност е дадена на примената на превентивни мерки, како и терапискиот третман доколку истите настанат.

По последното поглавје е наведена цитираната *литература* која студентите може да ја користат како извор за продлабочување на знаењата во дадената област. Соодветно и правилно се цитирани 283 референци од дома и странство, повеќето од понов датум.

Текстот е напишан на литературен македонски јазик, во едноставен стил, употребувани се македонски термини секаде каде што е можно, без непотребни опширни објаснувања, со цел да биде прифатлив и интересен за читање.

Ракописот на учебникот „**Локални анестезии во дентална медицина**“ покрај тоа што избобилува со голем број слики, илустрации, цртежи и шеми, на едноставниот начин ја презентира целокупната специфичната стручна материја, при што на лесен, јасен и разбирлив начин се приближени базичните елементи на теоретската предметна содржина.

ЗАКЛУЧОК

Врз основа на горенаведените факти, Рецензентската комисија констатира дека ракописот со наслов „**Локални анестезии во дентална медицина**“ од проф. д-р Цена Димова е напишан според наставната содржина предвидена за предметот Локални анестезии во дентална медицина, на студиската програма Дентална медицина, на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

Содржината на ракописот, прегледноста и организираноста на секое поглавје, пристапот кон проблематиката и стилот на кој е изложена материјата ќе обезбедат успешно следење и совладување на теоретскиот дел од наставната дисциплина за која е наменет. Исто така, приложениот ракопис во целост ги задоволува критериумите и условите за издавање на учебник според Правилникот за единствени основи за остварување на издавачката дејност на Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип. Со содржините кои се опфатени во него ќе се даде голем придонес во текот на едукацијата и студентите ќе имаат можност да го изучуваат потребниот материјал со најновите достигнувања од оваа област, за теоретска настава во соодветен обем на македонски јазик.

Рецензентската комисија има особена чест и задоволство да му предложи на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип да го прифати позитивно рецензирираниот ракопис со наслов „**Локални анестезии во дентална медицина**“ од редовен професор д-р Цена Димова, да биде издаден како учебник за студентите во трета година, за студиската програма Дентална медицина.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Д-р Јордан Јанев, редовен професор во пензија, с.р.

Д-р Даниела Велеска-Стевковска, вонреден професор, с.р.

Д-р Светлана Јовевска, редовен професор, с.р.